

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VIII. Innocent. III. Episcopo (a) Esculano.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

& à quietetantum non discedatur: distinctius ergo negotiationis distinctionem facile exponatur quæ adduxi pro dubitandi ratione.

C A P U T VII.

Idem (a) *Lundon. Episcopo.*

Relatum est auribus nostris, quod (b) monachi N. (c) seculariter vivunt, & alios exemplo corrumpunt. Inde est, quod auctoritate Apostolica tibi (d) indulgemus, ut eos ad observationem monasticæ regulæ (e) appellatione remota compellas: & si tibi resisterint ausu temerario, eis (f) ejectis, fratres Cisterc. Ordinis in præscriptum monasterium inducas, ut (g) labores impiorum iusti edant, & illi tunc de rubore confusi, ad sui Ordinis observantiã revertantur.

N O T Æ.

1. (a) *Lundon.*] Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 7.* & post Concilium Later. p. 27. cap. 3. ex quibus textum hunc transcribo, ut agnoscat Raymundum partim plenius; partim significantius; prout universali legislatione oportebat; textum transcripsisse, dum omisit verba illa *Cisterciensis Ordinis*; & addidit clausulam illam, *si non potest præscriptum monasterium in suo Ordine reformari*, ut notavit Boëtius Epon. *hic.* Alia pars extat in cap. 3. de cleric. excom.
2. (b) *Monachi N.*] Nomen monasterii à compilatoribus omisissum fuit, adjectã tantum literã N. licet male in dict. cap. 3. partit 27. exprimat *Natum*; & fortè omisissum fuit monasterii nomen; ne illud hoc authentico testimonio notaretur in perpetuum; & etiam quia cum hoc Alexandri responsum pro lege universali observandum esset; non erat conveniens, aut necessarium exprimere nomen ipsius monasterii.
- (c) *Seculariter vivunt.*] Negotiis secularibus impliciti; unde textus hic fuit compilatus *sub hoc tit.*
- (d) *Indulgemus.*] Quia monasterium hoc rat exemplum à lege dicecesana; & jurisdictione

Episcopi: unde nisi virtute delegationis non poterat Episcopus Londinensis illud vitare, monachosque corrigere, juxta tradita in cap. 1. cec. cap. grave, de offe. Ordin.

(e) *Appellatione remota.*] Quia à correctione non admittitur appellatio, cap. 2. cap. reprehensibilis, de appel.

(f) *Ejectis.*] Non intelligas monachos hos fuisse quidem ejectos è monasterio illo, non autem ab Ordine, motus ex eo, quod Alexander id se jubere dicit, ut illi rubore suffusi ad sui Ordinis observantiam convertantur; nam si ejicerentur ab Ordine, mandaret Pontifex, ut in alia monasteria detruderentur: quod verò conversionem ipsorum intendat, id etiam fit in ista projectione; cum enim ita ejecti semper monachi remaneant, optandum est, ut hac penã ad officium suum revocentur, & ita proprium monasterium recuperent. Docuit Gibalinus de clausur. regul. disquis. 2. capite 4. §. 8. numero final. De penã hac ejectionis ob incorrigibilitatem egi in capite final. derogatur.

(g) *Ut labores impiorum.*] Respexit Pontifex ad illud psalmi 10. *Iusti intulerunt spolia impiorum*, ubi agitur de Aegyptiis mari rubro submersis, & eorum spoliis Israelitico populo datis. Facit textus in cap. quicumque, 23. quisf. 7.

C A P U T VIII.

Innocent. III. Episcopo (a) *Esculano.*

Sicut te accepimus referente, cum ven. f. n. (b) Episcopus Hostien. olim per tuam transiens civitatem, tibi dederit in mandatis, ut Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, quos ibidem invenit passim tabellionatus officium exercentes, excommunicationis vinculo innodares, & eos qui ab illis publica reciperent instrumenta: tu licet id feceris, ex mandato tamen Episcopi dicti dissimulasti postmodum de Subdiaconis, donec qualiter contra ipsos, & alios in sacris Ordinibus constitutos deberes procedere, Sedem duceres Apostolicam consulendam. Quocirca fraternitati tuæ per A. f. m. quatenus clericis in sacris ordinis constitutis tabellionatus officium per beneficiorum suorum subtractionem ap. postp. interdicas. Datum Later. VI. Kalend. Decemb. Pont. N. anno XIV.

N O T Æ.

1. (a) *Esculano.*] Ita etiam legitur in quarta collectione, *sub hoc tit. cap. 1.* & in epistolis

editis à Bosqueto lib. 2. registr. 14. epistol. 129. ex quo tetum hunc restituro. Esculum, seu Esculum, perantiqua; ac nobilis Italice civitas est, in Piceno supra fluvium Troentum: ejus meminerunt

h'erunt Plinius *lib. 3. cap. 13.* ibi: *Colonia Asculi Piceni nobilissima.* Lucius Florus *lib. 1. cap. 18.* *Domitii Picenatis, & caput gentis Asculum.* Strabo *lib. 5.* eam per hæc verba describit: *In meo vico rano est Asculum Picenum, locus in quo memia condita, naturâ munitissimus; & montis circuitus jugis exercitibus inaccessi.* Ab aliquibus hæc civitas vocatur Asculum, ab aliis Eiculum, ut ab ea quæ in Apulia est, discernatur; tamen apud antiquiores scriptores Asculum ferè semper appellatur. Plura de ipsius magnitudine & cladibus obfationes Guelforum, & Gibellinorum, congestit Vghellius *rom. 1. Ital. sacræ. fol. 488.* Jam a temporibus Apostolorum Episcopali Cathedrâ decorata fuit, cujus Episcopo Petro hujus nominis primo missa est præfens epistola.

(b) *Episcopus Hostiensis.* Hugolinus videlicet, qui anno 1227. ad Apostolicum fastigium evehctus, felicissimo nomine Gregorius IX. dictus fuit.

COMMENTARIUM.

Pro hujus textus expositione præmittendum est, qui sint tabularii, seu tabelliones. Et tabularii apud antiquos dicti fuerunt calculatores, qui scilicet in tabula calculandi, & computandi arte pueros docebant, vel aliâ eam artem technabant, *l. 1. §. ludi, ff. de extraordin. crimin. l. ult. ff. si mensor. falsum modum.* Etiam tabularii dicuntur, qui in publico tabulario id est loco, in quo publicæ scripturæ custodiebantur, inserviebant: nam locus ipse, quem archivum appellant *Imp. in l. 30. C. de Episc. aud. tabularium dicitur.* Tertul. in apolog. cap. 39. ibi: *Antiquissima plurimarum gentium archiva veteres tabularium dicebant.* Cicero de natura Deorum *lib. 3.* ibi: *Sed exeamus à theatro, veniamus in forum, sessum ite precor: quid? ut judicetur, qui tabularium incendit.* Et in oratione pro Archia Poeta: *Hic tu tabulas desideras Heraclensium publicas, quas Italico bello incensas, tabularium interessisse cimus omnes.* Et in oratione pro Rabirio. De pecculatu facti de tabulario incenso agit Virgilius *lib. 3. Georg.*

In eamque forum, aut populi tabularia vidit. Livius *lib. 43.* ibi: *Censores è templo in atrium libertatis ascenderunt; & ibi signatis tabulis publicis, clausoque tabulario, & dimissis servis publicis, negarunt se; &c.* Et eos tabularios servos publicos fuisse, patet ex *l. ultima. C. de servis Reip. & Capitolinus in Gordian.* tabularios servos publicos appellat, ibi: *Non scribe, non servi publici, non censuales illis actibus interessent.* Quod etiam constat ex Livio proxime relato. Postea verò Arcadii, & Honorii constitutione sancitum est, ut nulli deinceps ad tabularii officium patere aditus, qui obnoxius esset servituti. Hi autem ita huic conditionerant addicti, & mancipati, ut non possent ad aliam aspirare militiam, & dignitatem; quod patet ex *l. scripturas; C. qui potiores in pign. hab. & l. 3. §. 7. 8. C. Theod. de num. act.* His tamen adversari videtur Taciti locus *lib. annal. 14.* ubi de Balbo Prætorio filio orbo, & divite, cujus propinquus Valerius Fabianus subdit testamentum accitis Vicio Rufino, & Terentio Latino Equitibus Rom. & aliis minus illustribus, qui testamenti tabulas obsignarent. Taciti hæc sunt verba: *Igitur Fabianus tabulariis, quos memoravi, & aliis minus illustribus obsignat. Si itaque Vicius, & Terentium Equites & alios minus illustres tabularios nominat, non ergo veritate*

consonantem est, quod diximus cum Lucio, hujus fuisse servos, seu generis servilis. Facile dissolvitur difficultas; si à Corneliano textu mendum auferamus, & litteram genuinam legendam subdamus; namque postrema editio, præsertim à Lippo, & Vetrano recepta, ita habet: *Igitur Fabianus tabulariis, quos memoravi, &c.* Sicque patet Tacitum loquutum non de tabulariis publicis, sed de testibus testamentum obsignare solitis. Alii erant tabularii, qui civitatum, aut provinciarum chartas tractabant, ut constat ex *l. penult. C. de tabul. lib. 10. l. ult. §. hi quoque, ff. de muner. & honor. & qui publicas rationes tractant seu supputant, l. 1. l. missi, C. de exact. tribut. l. 2. C. de muner. & honor. l. 1. C. de immunit. nemini conced. l. 1. C. de censib.* Tabularii quoque sunt dicti, non solum qui publicas tabulas obsignabant, ut contractuum scriptores, *l. 2. C. de eunuchis, l. contractus 17. de fide instrum. novel. 7. & 73.* sed & qui in rebus privatorum adhibebantur, ut subscriberent, vel stipularentur, aut fide publica firmarent, ut passim apud Jurisperitos, & præsertim in *l. si quis decurio, C. de pactis, l. 1. & 2. C. de tabul. lib. 10.* De his tabulariis, seu tabellionibus in præfenti agitur, & statuitur, clericos in sacris ordinibus constitutos non debere hoc officium exercere; quod firmatur in Synodo Cabiloniensi *can. 44.* ubi presbyteris interhibetur, ne Cancelliariorum munus exercent. Cujus prohibitionis rationem deducunt Abbas, Hostiensis & Boëtius Epon. in præfenti, ex conditione ipsius officii, & ejus ignobilitate. Sed malè, cum tabellionum officium tam apud Romanos, quam apud Græcos honestum esset, ut ait Cicero *3. in Verrem, act. 8.* ibi: *Scriptarum ordinem esse honestum, quod eorum hominum fide tabule publicæ, periculaque Magistratum committantur.* Et Cassiodorus *lib. 12. epist. 21.* honorabile decus dixit tabellionum officium. Quoad Græcos in comperto est, fuisse scriptarum officium honorificum. Amilius Probus, seu ut alii malunt, Cornel. Nepos in *Emmete,* ibi: *Apud Romanos reverè sicut sunt, mercenarii scribæ existimantur: at apud Græcos è contrario nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, fide, & industriâ cognitâ, quod nec esse omnium consiliorum eum esse participem.* Plura de his tabulariis, seu tabellionibus tradunt Covar. *pract. cap. 19. num. 4. P. Gregor. lib. 47. synag. cap. 41. num. 4.* Rosinus *lib. 7. antiquit. cap. 48.* Casaubon in not. ad Capitol. in Opileo; Bulengerus *lib. 6. de Imper. Roman. cap. 26.* Gaspar Barthius *lib. 50. advers. c. 1.* Amaya in *l. si quis 34. C. de Decur. Velascus de priv. pauper. 1. p. 9. 10.* Garzonius in *Theatro, tit. de notar. Langley lib. 7. semestr. cap. 14. Tiraq. de nobilit. cap. 30. n. 9.* Marcel. Do nat. in *elucid. ad Liviū, & Tacitum,* in locis suprâ relatis. Hunnius ad *Treitl. volum. 1. disp. 8. §. 48.* Gibalinus de *negor. rom. 2. lib. 6. cap. 3. art. 10.* Ea ergo omisâ ratione dicendum est, in præfenti textu prohiberi clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium exercere, quia videlicet sæculare, & publicum munus est: unde instrumenta ab eis confecta, publica dicuntur in *novel. 44. & forensia in novel. 73.* Quare cum clericis, ut sæpe sæpius in hoc titulo repetitum est, non liceat sæcularibus negotiis se immiscere, ideo & tabellionatus munus obire illis prohibetur. Consonant lex *15. tit. 19. lib. 2. ordin. lex 10. tit. 3. lib. 1. Recopil. probant Azevedus, ibi.* Claudius Espenceus ad *D. Paulum lib. 2. digress. cap. 11.* Jacob Gothofr. in *l. 3. C. Theodof. de Decur. Amaya*

ubi supra, num. 23. qui ex Valenzuela, & aliis late probat, quod etsi prohibeantur clerici esse tabelliones, adhuc si officium exercuerint, instrumenta ab eis confecta mero jure valebunt. Alia ex ratione Decurionibus prohibetur illud officium exercere in l. 3. C. Theodos. de Decur. cujus pars extat in d. l. 34. C. de Decur. & ibi exponit Amaya. Possunt clerici etiam in sacris ordinibus constituti Notarii officium exercere in causis spi-

ritualibus, de quibus causis accipiendus est textus in cap. 2. ibi: *Notarii gestis officium, 32. dist. & ita fieri in diecesi Placentina testatur Azevedo in d. l. 10. & in Compottellana ex Concil. Compottel. Salmantica celebrato anno 1565. Similiter in causis fidei clerici non tantum admittuntur, verum & cogi possunt Notarii officium exercere, cap. ut officium, §. ad conscribenda, de heret. lib. 6. post Pennam & alios probat Acunna in cap. 2. 32. dist.*

C A P U T IX.

Idem in Concilio (a) Generali.

Sententiam sanguinis nullus dicat (b) clericus, aut (c) proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, (d) intersit. Si quis autem hujus occasione statuti Ecclesie, vel Ecclesiasticis personis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per cens. eccl. compeccatur: nec quisquam clericus literas dicat, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas: unde in Curiis Principum hæc sollicitudo non clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque clericus (e) ruptariis, aut ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinis præponatur, nec illam chirurgiæ partem Subdiaconus, Diaconus, aut Sacerdos exerceat, quæ vel ad ustionem, vel [f] incisionem inducit. Nec quisquam [g] purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, seu ferri candentis ritum cujuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat, talvis nihilominus prohibitionibus de [h] monomachiis, five duellis antea promulgatis.

N O T Æ.

(a) **Generali.** Lateranensi videlicet, celebrato sub Innocentio III. ubi cap. 18. refertur textus hic, & in quarta collectione, sub hosti, c. 2.

Sententiam sanguinis. Hanc partem exposui supra in cap. 3.

(b) **Nullus clericus.** His verbis generalibus usi sunt PP. ut nulla ambigendi occasio daretur, an Alexandri constitutio relata supra in d. cap. 3. protrahenda esset ad clericos in minoribus ordinibus constitutos.

(c) **Dicet, aut proferat.** Dicat sententiam qui tanquam iudex, consiliarius, vel assessor eam concipit; profert autem, qui eam pro tribunali, aut ubi jus dicitur, eam recitat, ut exponit Boëtius Epon. in presenti, n. 8.

(d) **Aut intersit.** Auctoritative, videlicet executioni sententiæ quasi opem ferendo, cap. ex litteris, de excess. Prelat. cap. perniciosæ, de poenit. dist. 1. can. 33. Concil. Alstisod. non verò prohibentur clerici comitari ipsum reum ex pietate pro ipsius animæ salutē, ut probat Boëtius Epon. hic num. 10.

(e) **Ruptariis.** Rotarii legitur in ipso canone 18. Concilii Later. & apud Innoc. III. lib. 3. registr. 15. epist. 41. à rota, cujus nomine pars exercitus venit; unde Rotarii sunt milites ad eam cohortem, seu turmam spectantes, ut patet ex Niceta Choniata lib. ult. de Imperio Balduini, ibi: *Itaque partem exercitus, que militatus sue causâ sequi vellet (Rotam ipsi vocant) ablegarunt. potestate datâ urbes, que defecissent, suo arbitratu tractands. Ea cohors antegressa à nullo scelere, & à nullo piaculo abhorruit.* Guillelmo Neubrig. lib. 2. de rebus Angliæ, cap. 27. ibi: *Stipendiarios Brabantium copias, quos rotas*

vocant, accerserunt. Et lib. 5. cap. 15. *Quippe Rex, qui stipendiariam militiam, quam rotas vocant, Dicebantur etiam ruptarii. Innoc. III. lib. 1. registr. 13. epist. 92. ibi: Ad expellendum quoque ruptarios, & Brabantios. Mathæus Paris. in Henrico II. ad annum 1174. pag. 128. ibi: Nunciatum est ei eadem Regis filii sui militiam apud Dolens urbem à Brabantis & Ruptariis circumclusam. Et pag. 129. Sed priusquam veniret, hostium suorum maxima multitudo à suis ruptariis fuerat intrinsepta. Notarunt Joan. Vossius de vitis ferm. lib. 2. cap. 17. Paul. Idumay in not. ad Innoc. III. d. lib. 3. epist. 41.*

(f) **Incisionem.** Per se videlicet; nam jubere possunt clerici, qui medicinæ artem exercent, incisionem facere, can. 8. Synod. Constantinop. ibi: *Quamobrem decrevit sancta Synodus, ut si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus castrare aliquem convictus fuerit, vel manu propria, vel suo jussu, is depositioni subjiciatur. Si sit autem laicus, segregetur, præterquam si morbus, qui alicui accidit, ad eum exsecandum, & castrandum coegerit, quem admodum enim Nicæna prima Synodi canon, eos qui morbo exsecati sunt, non punit, propter morbum; sic & nos nec sacerdotes, qui egrotos castrari mandant, condemnamus; nec laicos, qui propriis manibus ad castrationem ununtur, reprehendimus; hoc enim morbi esse medelam, non autem creaturæ insidias fieri, vel opificum injuriâ afficere, existimamus.* Probat Theophilus Raynaud. tom. 7. de relig. loricato, fol. 200. Quatenus tamen liceat clericis medicinam exercere, exposui in cap. ad auro, de etate & qualitate.

(g) **Purgationi.** De qua late agemus, Deo lente, in tit. de purgat. vulgar.

(h) **Monomachiis.** Ut dicemus in cap. unic. de cler. pug. in duell.